

EIROPAS REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS FONDS (ERAF)

Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) ir viens no galvenajiem ES kohēzijas politikas finanšu instrumentiem. Tas tika izveidots 1975. gadā ar mērķi palīdzēt mazināt Eiropas reģionu attīstības līmeņu atšķirības un uzlabot vismazāk attīstīto reģionu dzīves līmeni. Īpaša uzmanība tiek pievērsta reģioniem, kuri cieš no pastāvīgiem nelabvēlīgiem dabas vai demogrāfiskiem apstākļiem, piemēram, galējiem ziemeļu reģioniem, kuros ir ļoti zems iedzīvotāju blīvums, un salām, pārrobežu un kalnu reģioniem.

JURIDISKAIS PAMATS

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 174.–178. pants.

MĒRĶI

LESD 176. pants nosaka, ka ERAF ir paredzēts, lai palīdzētu izlīdzināt ES reģionu galvenās attīstības līmeņu atšķirības. Fonds to var panākt, nodrošinot atbalstu:

- mazāk attīstīto reģionu attīstīšanai un strukturālai pielāgošanai;
- to rūpniecības rajonu pārkārtošanai, kuros notiek lejupslīde.

Noteikumi par ERAF 2021.–2027. gada periodā ir paredzēti šādos dokumentos:

- regula par ERAF un Kohēzijas fondu;
- regula par īpašiem noteikumiem attiecībā uz Eiropas teritoriālās sadarbības mērķi (*Interreg*).

ERAF ir divi galvenie mērķi:

- investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai, kas stiprinātu darba tirgu un reģionālo ekonomiku;
- Eiropas teritoriālā sadarbība, kas stiprinātu pārrobežu, starptautisko un starpreģionālo sadarbību Eiropas Savienībā.

Pirmajam mērķim paredzētie resursi ir piešķirti trim dažādām reģionu grupām:

- vairāk attīstītiem reģioniem, kuru IKP uz vienu iedzīvotāju pārsniedz 100 % no ES vidējā rādītāja;
- pārejas reģioniem, kuru IKP ir robežās no 75 % līdz 100 % no ES vidējā rādītāja;
- mazāk attīstītiem reģioniem, kuru IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks nekā 75 % no ES vidējā rādītāja.

Sīkāka informācija par ERAF līdzekļu piešķiršanu un turpmāko izmantošanu ir noteikta partnerības nolīgumos, kas ir nolīgumi starp Komisiju un katru dalībvalsti par to, kā izmantot līdzekļus. Šos nolīgumus izstrādā ar reģionālo un sociālo partneru palīdzību.

Vispārējais satvars ERAF ieviešanai un īstenošanai ir izklāstīts Kopīgo noteikumu regulā, kas aptver vairākus citus ES fondus un nosaka konkrētus mērķus un iespējamā atbalsta darbības jomu.

TEMATISKĀ KONCENTRĀCIJA

Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam kohēzijas politikai attiecībā uz ERAF, ESF+ un Kohēzijas fondu ir pieci politikas mērķi:

- viedāka Eiropa – inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas (1. politikas mērķis);
- zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām (2. politikas mērķis);
- ciešāk savienota Eiropa – mobilitāte un reģionālā IKT savienotība (3. politikas mērķis);
- sociālāka Eiropa – Eiropas sociālā tiesību pīlāra īstenošana (4. politikas mērķis);
- iedzīvotājiem tuvāka Eiropa – pilsētu, lauku un piekrastes teritoriju ilgtspējīga un integrēta attīstība ar vietējo iniciatīvu palīdzību (5. politikas mērķis).

Katram reģionam un dalībvalstij vismaz 30 % no sava ERAF piešķiruma jākoncentrē 2. politikas mērķim, t. i., zaļākai un ar zemām oglekļa emisijām saistītai pārejai uz bezoglekļa ekonomiku neto izteiksmē un noturīgu Eiropu. Turklāt katram reģionam un dalībvalstij atkarībā no to labklājības līmeņa ir jākoncentrē izdevumi 1. politikas mērķim, proti, konkurētspējīgākai un viedākai Eiropai. Finansējums ir jāsadala šādi:

- mazāk attīstītiem reģioniem vai dalībvalstīm 1. politikas mērķim ir jāatvēlē vismaz 25 %;
- pārejas reģioniem vai dalībvalstīm 1. politikas mērķim ir jāatvēlē vismaz 40 %;
- vairāk attīstītiem reģioniem vai dalībvalstīm 1. politikas mērķim un 2. politikas mērķim ir jāatvēlē vismaz 85 % no piešķiruma.

ERAF arī atbalsta pilsētu ilgtspējīgu attīstību. Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam vismaz 8 % no ERAF līdzekļiem (valstu līmenī) tiks paredzēti ilgtspējīgai pilsētu attīstībai un Eiropas pilsētiniiciatīvas izveidei, kas ļauj pilsētu teritorijām eksperimentēt ar inovatīviem risinājumiem pilsētproblēmu pārvarēšanai.

Kohēzijas politikā ir noteikts to darbību saraksts, kuras nesaņem ERAF atbalstu. Tas ietver atomelektrostaciju izņemšanu no ekspluatācijas vai būvniecību, lidostu infrastruktūru (izņemot tālākajos reģionos) un dažas atkritumu apsaimniekošanas darbības (piemēram, atkritumu poligoni), kā arī tabakas nozares atbalstīšanu.

BUDŽETS UN FINANŠU NOTEIKUMI

ES 2021.–2027. gada plānošanas periodā kohēzijas politikai ir piešķīrusi vairāk nekā 392 miljardus EUR. ERAF tika piešķirti aptuveni 226 miljardi EUR. Šajā summā ietilpa

9 miljardi EUR Eiropas teritoriālajai sadarbībai un 1,9 miljardi EUR kā īpašs piešķirums tālākajiem un mazapdzīvotajiem reģioniem.

Mazāk attīstītu reģionu projektu izmaksas var līdzfinansēt līdz 85 % apmērā. Pārejas reģioniem un vairāk attīstītajiem reģioniem līdzfinansēšanas likmes attiecīgi ir līdz 60 % un 50 %.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Tādu jaunu tiesību aktu sagatavošanas procesā, kas attiecas uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, Eiropas Parlamentam ir tādas pašas tiesības kā Eiropas Savienības Padomei. Sagatavojot ERAF un Kohēzijas fonda regulu 2021.–2027. gada periodam, ievērota parastā likumdošanas procedūra, saskaņā ar kuru Eiropas Parlamentam ir visas tiesības ierosināt grozījumus. Sarunu laikā par ES kohēzijas politiku 2021.–2027. gada periodam Eiropas Parlamentam izdevās palielināt projektu līdzfinansējuma likmi un panākt lielāku elastību noteikumu piemērošanā. Turklāt tas pastiprināja ERAF atbalstu pilsētām un integrētai pilsētvides politikai.

Plašākai informācijai par šo tematu skatīt [Reģionālās attīstības komitejas](#) tīmekļa vietni.

Kelly Schwarz
10/2023

